

Niels Brügger og Søren Kolstrup
(red.) *Media History. Theories
- Methods - Analysis*. Aarhus
University Press, 2002.

Under 1990-talet var mediehistoria ett av de mest expansiva forskningsfälten i den nordiska medieforskningen. Under denna period initierades flera omfattande mediehistoriska forskningsprogram i Danmark, Norge, Finland och Sverige. Dessa inriktades delvis mot olika aspekter av medieprocessen (produktion, genrer, reception etc.), medier (dagspress, radio, TV osv.) och kontexter, men trots olikheterna visade Ib Bondebjergs (Nordicom-Information, 2-3, 2002) genomgång och analys av forskningsfältet på den 15:e nordiska konferensen för medie- och kommunikationsforskning i Reykjavik 2001 att det genomgående fanns ett mycket starkt fokus på den institutionella, nationella mediehistorien i samtliga länder. Ett ”top down” perspektiv dominerade och i allt väsentligt inriktades historieskrivningen på den nationella mediekulturen i respektive land.

Under 2000-talet befinner sig den mediehistoriska forskningen i ett läge där nya forskningsområden och perspektiv aktualiseras. För det första kan vi nu när de övergripande historikerna skrivits och mycket empiriskt material finns tillgängligt få nya möjligheter att fördjupa analysen av enskilda aspekter av programformer, genrer, receptionsprocesser osv. För det andra finns det anledning att på nytt ta oss an de historieskrivningar som publicerats. Vad har vi kommit fram till? Det finns inte en mediehistoria utan flera, som kan berättas på olika sätt beroende på forskarens teoretiska perspektiv och utgångspunkter. Detta aktualiserar behovet en kritisk utvärdering av resultaten i de historiker som redan skrivits. Vilken förståelse har vi egentligen skapat när det gäller mediernas historiska utveckling och betydelse? Finns det perspektiv som inte synliggjorts? För det tredje - vilket också Ib Bondebjerg särskilt betonar i sin analys av fältet - handlar det nu om att inte stanna vid de nationella perspektiven. Vi måste ta oss an den nya mediekulturen, präglad av globalisering, digitalisering och mediekonvergens, bl a genom komparativ forskning.

Boken *Media History. Theories - Methods - Analysis* med Niels Brügger och Søren Kolstrup som redaktörer har ambitionen att representera den mediehistoriska forskningens nya inriktning.

Boken är ett resultat av ett seminarium som hölls vid universitetet i Aarhus 1999, med deltagare från USA, Nederländerna, Danmark och Sverige. Förutom ett inledningskapitel av bokens redaktörer så består volymen av sju bidrag. I inledningskapitlet skisseras tematiskt de generella frågor som på olika sätt aktualiseras och behandlas i bokens olika kapitel.

Det första av de fem teman som boken, enligt författarna, tar upp är *definitionen av medier*, dvs. hur begreppet medier egentligen skall förstås och vad det innebär att ha ”medier” som studieobjekt. Vad vi egentligen skall mena med ett ”medium” och ”historia” diskuteras utförligt i Niels Brügers kapitel *Theoretical Reflections on Media and Media History*, men frågan berörs även av andra författare.

Det andra temat i boken gäller *förståelsen av historien*. Bokens författare ansluter sig samtliga till ett ”bottom up” perspektiv på mediehistorien, ett förhållningssätt som explicit görs i Andersons och Curtins inledande, välformulerade kapitel *Writing Cultural History: The Challenge of Radio and Television*. Flera författare betonar direkt eller indirekt ett kultursociologiskt perspektiv på mediernas roll i samhället, där medierna ses som inbäddade i andra sociala och kulturella sammanhang och som medskapare i de samhälleliga processerna. Detta är ett perspektiv som återkommer i flera av artiklarna, om än med stora skillnader i teoretisk och analytisk abstraktionsnivå. Per Jauerts ambition när det gäller radiohistorien i kapitlet *Reflections on Writing Radio History: An Essay* är t ex att skriva en ”social history of the media”, så som den definierats av Paddy Scannell och David Cardiff i deras betydelsefulla radiohistoriska verk *A Social History of British Broadcasting* (Blackwell 1991). Det innebär att inrikta analysen på hur medierna utvecklats och interagerat med samhället samt på de vidare politiska, sociala och kulturella implikationerna av detta.

Bokens tredje tema gäller frågan om de historiska förändringarnas riktning, takt och omfattning. Detta diskuteras på ett intressant sätt i Carin Åbergs kapitel *When the Wireless Became Radio* där hon argumenterar för att radions generförändringar inte kan beskrivas som en rörelse i en riktning, mot något bättre och mer utvecklat, utan tvärtom som en mångfald av genrer där många parallella former förekommer samtidigt och som förändras kontinuerligt, utan början eller definitivt slut.

Det fjärde temat för boken gäller frågan om pe-

riodiseringar; om de bör göras, på vilka grunder och med vilka konsekvenser. Detta är en återkommande och central fråga för alla som ägnar sig åt historisk forskning och den diskuteras bl a av Gunhild Agger i kapitlet *Proximity and Distance: Perspectives for Analysis of TV Fiction and its History*. Avslutningsvis anges också källproblematiken som ett viktigt område som behandlas i vissa av kapitlen.

Boken *Media History* är ett lovvärt försök att bredda särskilt det nordiska perspektivet på mediehistorisk forskning. Boken presenterar många intressanta ingångar och frågor och medieforskare med varierande historiska intresseområden kan säkerligen hitta något matnyttigt och tänkvärt i de olika kapitlen. Själv tilltalades jag mest av Carin Åbergs radiohistoriska kapitel och Sonja de Leuws diskussioner om medierepresentationernas kopplingar till den nationella identiteten i kapitlet *National Identity and the Dutch Monarchy in Historical Fiction: Revisioning 'The Family on the Throne'*. Bokens största brist är att den inte särskilt väl sammanhållen. Det är, för att uttrycka det enkelt, skillnad mellan en bra samling artiklar och en bra artikelsamling och när jag läser boken *Media History* är det framför allt det förstnämnda som blir det bestående intrycket.

*Monika Djerf-Pierre,
Institutionen för journalistik
och masskommunikation,
Göteborgs Universitet*

Christensen, Christa Lykke:
Visuelle følelser – en undersøgelse af unges billedoplevelser.
København: Samfundslitteratur,
2003. 124 sider. Pris 135 kr.

Med boken ”Visuelle følelser” har Christa Lykke Christensen levert et interessant og viktig bidrag til nordisk resepsjonsforskning. Boken er basert på studier av danske ungdommers bildebruk og hvilke opplevelser og følelser dette gir opphav til. Formålet med boken er å få frem hva som kjennetegner spesielt unges omgang med bildemedier; ”belyse på hvilke måder unge forstår og oplever forskellige visuelle medier, tillægges dem betydning og vurderer dem – hvilket alt sammen er

afhængigt af, hvilke former for billedmedier der er tale om” (s. 8). Det empiriske materiale består av 60 danske 16-19-åringers utsagn om egne bildeoplevelser. Ungdommene var rekruttert fra et gymnasium i København, fra både 1., 2. og 3. klasstrinn.

Christensen legger opp til en interaksjonistisk posisjon, i det at hun anser bildene som en *betydningsstrukturerende ramme* for opplevelsen (se s. 10). Hun legger derfor vekt på opplevelsen som et samspill mellom bildenes meningspotensiale og de unges resepsjon. Boken er bredt anlagt i den forstand at den tar for seg analyser av unges opplevelser av en rekke bildemedier som unge daglig eksponeres for: musikkvideo, trykt reklame, tv-dokumentar, kunstfotografi og film. Forfatteren skriver at undersøkelsen fokuserer både på hvorvidt de unge forstår det de ser og hvordan de opplever det de ser. Christensen understreker at hun vurderer dette skillet som analytisk eller operasjonelt, og er selv opptatt av å illustrere hvordan de to tilganger innbyrdes henger sammen.

Som resepsjonsteoretisk ramme tar Christensen utgangspunkt i spørsmålet om hvilken visuell kompetanse de unge har. For å svare på dette prøver hun å avklare hva som ligger i begrepet visuell kompetanse. Christensen forfølger både et kognitivt og et kulturelt teoretisk spor og vier særlig oppmerksomhet mot diskusjonen knyttet til begrepet *visual literacy*. Her bygger Christensen mye på den amerikanske kommunikasjonspresident Paul Messaris diskusjoner om visuell kompetanse og blant annet om kulturelle forskjellers betydning for vilkårene for tolkning av bilder. Christensen går også i dialog med Birgitta Höijers diskusjoner om forholdet mellom forståelse og mottakernes sosio-kulturelt bestemte opplevelser (eller meningsproduksjon) i nyere resepsjonsforskning. Selv stiller Christensen spørsmålsteget med ”om forståelsen skal begripes som en kognitiv proces i en så stringent forstand, at forståelsesprosessen udelukker f.eks. emotionelle opplevelser” (s. 28). Christensen mener dette ikke er tilfelle.

I bokkapitlet ”Den aktive tekst og den aktive mottager” utdyper Christensen sin interaksjonistiske posisjon. Hun bygger her primært på litteraturviteren Louise Rosenblatt som med sitt transaksjonsteoretiske tekstsyn blir sagt å kunne belyse samspillet mellom tekst og leser som en dynamisk prosess. Rosenblatts poeng er at teksten blir utfordret av leseren ved at lesning innebærer en slags gjenskapelse av teksten. I lesehandlingen kan både tekst og leser transformeres. Christensen